

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Commentatio Theologica Ad Qvæstionem LXXX.
Catechismi Palatini**

Gebhardi, Brandanus Heinrich

Gryphiswaldiæ, [MDCCXX?]

VD18 10460977

Pars II. Sententia Reformatorum de Missa Pontificia.

urn:nbn:de:gbv:45:1-17180

PARS II.

Sententia Reformatorum de Missa Pontificia.

§. I.

HACTENUS REFORMATORUM sententiam de *Eucharistiæ* sacramento vidimus. Pergimus ad alteram quæstionis catechetiæ partem, qua sententiam suam de PONTIFICIORUM MISSA exhibent.

§. II.

Pontificium Eucharistiæ usum Catechismus vocat MISSAM. De origine hujus vocis diversæ sunt eruditorum sententiæ. PONTIFICI olim in *Ebræa* lingua natales ejus quærebant, à מִזְבֵּחַ *altari* derivantes, ut aliquod simul fundamentum haberent erroris sui de sacrificio proprie dicto, in altari proprie dicto offerendo. Merito has adversariorum ineptias ridet APOLOGIA A. C. p. 430. utque eo magis illos ignorantia convincat, aliud nomen Hebræum affert, nempe מִצְדָּה, cujus constructat *Deut. XVI. 10. collationes*, seu *munera populi* significans, unde itaque eucharistiam Missæ nomen traxisse, majori veritatis specie dici possit, eo quod singuli, ad sacram synaxin convenientes, panem, vinum aliaque necessaria attulerint: quorum pars consecrata fuerit, reliquum pauperibus distributum. Ipsa tamen hujusmodi nugis, ut ait, non vult inhærere. Conf. LUTHERUS *wieder die hünimlischen Propheten / pag. m. 50. a.* CHEMNITIUS in *Exam. fol. 487.* præeuntem habens LUTHERUM, ex *Dan. XI. 38.* adfert Ebr. מִצְדָּה, unde Missa dicta sit, eò quod sit præsidium, monumentum, robur, firmamentum &

ARX

arx regni Anti-Christi, de qua ipsi Pontificii sæpius in publicis imperii conventibus protestati sint, se quidvis potius pati posse, quam Missæ sacrificium sibi eripi. Conf. ARTIC. SCHMALK. P. 2. art. 2. pag. 307. Sed ex Ebræa lingua nomen hoc prorsus non est deducendum. Alii ex Græca derivarunt, ideo quod in scriptis Græcorum *μίσσα* legatur de precibus vel vespertinis, vel matutinis. Est vero hæc vox non scriptorum antiquiorum, sed recentissimorum, qui vix ante 7. secula scripserunt, cum dudum vox Missæ in usu fuit. Ergo nec hæc derivatio admittenda est. Vid. CASAUBONUS *l. citando*, pag. 514. Rectissime vox latina esse censetur, à verbo *mittere* deducta. Non quidem, quasi primo *Missa* aut neutro genere *Missa* dictum fuisset, proprieq; significaret oblationes, quæ vel offerebantur, vel mittebantur sacræ mensæ imponenda, quod viros quosdam eruditissimos existimasse refert CASAUBONUS in *Exerc. XVI. adv. Baronium*, pag. 515. Nec, quasi *missa* idem sit quod *remissio* scilicet *peccatorum*, per usum S. Eucharistiæ impetrata; unde finita sacra synaxi dictum sit, *Ite, missa est!* remissionem peccatorum consecuti estis: quod etiam significet Græcorum *τοῖς λαοῖς ἀφεσις*. Vid. APOL. A. C. *Germ.* pag. 431. edit. Reinecciana. Multominus, quasi *missa* idem sit quod *hostia transmissa* à nobis Patri, ut intercedat pro nobis ad ipsum, quemadmodum INNOCENTIUS Papa explicat apud CHEMNITIVM *l. c. fol. 465*. Sed dicta est à *missione*, vel *dimissione* (quæ etiam dicebatur *missa*, ut *remissa* pro *remissio*, juxta CASAUBONUM *l. c.*) *populi*, in V. E. usitata. Quæ duplex erat: Altera catechumenorum, quando finitis sacris lectionibus & habita concione, catechumeni, ne ad adspectum quidem eucharistiæ admittendi,

dimittebantur, Diacono è pulpito clamante, *Ite catechumeni in pace!* Altera fidelium, quando finitis sacris omnibus, toti fidelium cœtui dimittendo Sacerdos ex altari dicebat, *Ite! missa* (missio, dimissio,) *est.* Perinde ut apud Græcos ethnicos, finita concione, præco clamabat: *τοῖς λαοῖς ἀφείσι!* & apud Romanos *Ilicet!* quo ipso potestas abeundi è judiciis dabatur. Probant hanc etymol. AUGUSTINUS *Serm.* 237. & ISIDORUS HISPAL. *L. 6. orig. c. 16.* Ex his jam apparet, turpiter se dare BARONIUM, in *Annal. ad A. 34. n. 59.* asserentem, *Jacobum, fratrem Domini, hanc nomenclaturam tradidisse Jerusolymitanis: Petrum vero & Paulum Romanis.* Fundamentum quærit in *Liturgia*, Jacobo adscripta, hodie Græce & Latine extante, cujus latinum exemplum, nomen hoc exhibens, authenticum esse existimat. Quasi scil. homo Ebræus vel Syrus orientalibus populis latine scripserit, quo certe nihil absurdius dici poterat. Taceo, jam dudum ab eruditis, RIVETO in *Crit. S. L. 1. c. 3.* & PHIL. MORNÆO in *de Missa & ejus Partibus L. 1. c. 2.* evictum esse, *Liturgiam* hanc ne quidem Jacobum agnoscere auctorem. *Inventum est hoc (Missæ) nomen circa finem, ut videtur, tertii seculi, vel paulo ante,* inquit CASAUBONUS *l. c.* Minime vero idem significabat in V. E. quod hodie Romanensibus. In V. nempe E. significabat vel *integrum cultum publicum,* lectione Scripturæ, ejusdemq; interpretatione, precibus publicis, & denique legitima sacræ eucharistiæ dispensatione peragendum: vel *solam Sacræ Cœnæ dispensationem,* procul tamen omni opinione de sacrificio aliquo propitiatorio: vel denique *conventus adorationes,* ut ex CASAUBONO atque CHEMNITIO *fol. 480.* constat. Pontificiis vero hodie est sacrificium propitiatorium proprie dictum

dictum pro mortuis & vivis, pro peccatis, pœnis aliisq̄ necessitatibus corporalibus, quod infra pluribus exponendum. Protestantes, ut nomen hoc prorsus rejiciant, quæ MALDONATI calumnia est, tantum abest, ut potius in ipsa A. C. art. 3. abus. compareat, at legitimam saltem significans Sacræ Cœnæ administrationem, juxta institutionem CHRISTI factam, non sacrificium aliquod propitiatorium. Conf. LUTHERUS wieder die himmlischen Propheten / pag. 50. b. in collect. Pomer. Interim usus ita fert, ut hodie fere tantum de Papicolarum eucharistiæ abusu adhibeatur, quemadmodum etiam *Catholici* nomen Romanæ sectæ tribuitur. Et hunc usum Catechismus sequitur, quod certe Palatini haud ægre ferent. Hæc de nomine.

§. III.

Quod ad rem ipsam attinet, seu ritū celebrationis Missæ, audiamus SLEIDANUM in *Comm. de Statu religionis &c. Lib. 21. pag. m. 673.* ubi, de restaurato *Argentorati* Missæ spectaculo agens, refert, quam variis super panem & vinum eucharistiæ gestibus, motibus & actibus utatur sacrificulus. *Sacrificum*, inquit, *raso vertice, novoq̄ vestitus genere indutum, ad stare cum ministris ad aram, pronunciare omnia sermone peregrino, variis uti geniculationibus atq̄ gestibus, inclinari strictis manibus, modo distendere, modo reducere brachia, subinde sese convertere, nunc esse clamosum, nunc magno silentio quædam demurmurare, suspicere in altum, esse pronum, consistere non uno loco, nunc in dextram, nunc in levam partem altaris commigrare, micare digitis, in balare in (panem &) calicem, eumq̄ (eaq̄) tollere in sublime, postea reponere, certis locis nominare nunc vivos, nunc mortuos, panem azymum frangere & in calicem immittere, pectus ferire pugno, suspirare,*
clausis

clausis oculis representare somnum, rursus expergisci, manducare (solum) partem unam panis, alteram (iterum solum) haurire cum vino totam, ne quæ guttula remaneat, abluere manus, patellam deauratam aversum extenso brachio demonstrare populo, admovere eandem fronti atque pectori, deosculari nunc altare, nunc imagunculam, materia vel metallo inclusam. Juxta INNOCENTIUM, Papam, & DURANDUM Missa quatuor rebus absolvitur, personis, operibus, verbis & rebus. *Personæ* sunt celebrantes, ministrantes & circumstantes. *Opera* sunt gestus, actus & motus. *Verba* sunt orationes, modulationes & lectiones. *Res* sunt ornamenta & instrumenta & elementa. Plenior rituum Missæ notitia ex ipso *Missali Romano* haurienda est. Atque tota hac actione gestuum, verborum, rituum & vestium statuunt Pontificii, repræsentari oblationem passionis CHRISTI, & hac repræsentatione ipsum CHRISTUM, vi transubstantiationis sub speciebus panis & vini latentem, denuo offerri in odorem suavitatis DEO Patri. Hinc ECCIUS Missam vocat vividam & solennem repræsentationem passionis CHRISTI, per singulas ejus partes, coram DEO, ita, ut in hac actione gestuum, rituum, vestium, verborum, corpus & sanguis CHRISTI, imo CHRISTUS ipse Filius DEI, denuo vere & proprie sacrificetur & offeratur DEO Patri. Vid. CEMNITIUS *l. c. fol. 462. 463.*

§. IV.

Jam, quid de histrionico hoc spectaculo, & imprimis Pontificiorum opinione, sentiat Catechismus, videntum est. Duplex fert judicium. (1) Missam vere esse *abnegationem unici sacrificii & passionis JESU CHRISTI.* (2) Illam esse *abominandam idololatriam.* Primo, inquam, statuit:

Statuit: *Missam esse abnegationem unici sacrificii & passionis JESU CHRISTI.* Probat hoc inde, quod tantam *Missa* necessitatem atque efficaciam fingant PONTIFICII, ut neque vivis, neque mortuis peccatorum remissio per CHRISTI passionem obtingat, nisi quotidie CHRISTUS pro illis sacrificetur manu sacrificuli. Idem de *Missa* iudicium fert nostra ecclesia. Vid. APOL. A. C. pag. 264. 266. 272. 275. 276. ARTIC. SCHMALK. pag. 305. 306. 308. 309. 310. Et hæc una ex præcipuis causis est infensi atque inimici animi Pontificiorum in Catechismum Palatinum. In CONCILIO enim TRIDENT, jam decreverunt: *Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo CHRISTI sacrificio, in cruce peracto, per Missa sacrificium, aut illi per hoc derogari, anathema sit, apud CHEMNITIUM fol. 460.* Ut ergo appareat, nullam Pontificiis fieri injuriam, videamus (a) illud, quod rationis loco adfert catechismus, vere defendi à Pontificiis. (b) consequentiã inde deductam omnino recte sese habere. Quod itaque ad prius attinet, tria demonstranda sunt. (1) Pontificios *Missam* habere pro sacrificio proprie dicto: (2) & quidem propitiatorio ac impetratorio: & (3) tantæ necessitatis & efficaciam, ut sine eo neque vivi, neque mortui per CHRISTI passionem peccatorum remissionem obtinere possint. Hæc enim sunt, quæ probationis loco adfert Catechismus. (I) itaque Pontificios *Missam* vere habere pro sacrificio proprie dicto, quo CHRISTUS quotidie manu sacrifici in ara proprie dicta mactetur, (sine tamen effusione sanguinis, unde *incruentum* sacrificium vocant,) & Patri cœlesti in odorem suavitatis per modum victimæ offeratur, confirmatione vix indiget. In CONC. TRID. Sess. 6. can. 1. inveniunt: *Si quis dixerit, in Missa non offerri DEO verum &*

F

pro-

*proprium sacrificium: aut, quod offerri non sit aliud, quam nobis CHRISTUM ad manducandum dari, anathema sit. Dicunt ibidem fol. 459. Missam esse verum & singulare, item visibile sacrificium, quo CHRISTUS per sacerdotem sub signis visibilibus immoletur. Dicunt: In divino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur, eundem illum CHRISTUM contineri & incruente immolari, qui in ara crucis semel seipsum cruento obtulit. Unam eandemque in ara crucis & lapidea Pontificiorum esse hostiam, eandemque offerentem principalem CHRISTUM, in ara crucis in persona sua, hodie sacerdotum ministerio: solam offerendi rationem diversam esse. Quæ diversitas in eo consistit, quod olim cruentum fuerit, nunc incruentum sit sacrificium: quod CHRISTUS dixerit H. E. C. M. sacerdos dicat: Hoc est corpus CHRISTI. (II) Pontificios Missam habere pro sacrificio propitiatorio & impetratorio, luce meridiana clarius est. Apud CHEMNITIVM l. c. fol. 460. docet sancta Synodus, (Tridentina,) sacrificium illud vere propitiatorium esse. Dicunt ibid. Patres: hujus oblatione placatum Dominum, gratiam & donum pœnitentiæ concedentem, crimina & peccata etiam ingentia dimittere. Imo, non tantum peccatorum remissionem statuunt fructum esse Missæ, sed dicunt etiam, rite juxta Apostolorum traditionem CHRISTUM offerri pro pœnis, pro satisfactionibus DEO à nobis præstandis, aliisque necessitatibus impetrandis: mercatoribus nempe, ut felix sit negotiatio, venatoribus, ut felix sit venatio. Vid. APOL. A. C. pag. 266. Statuunt, Missam non tantum prodesse sumentibus, sed etiam aliis absentibus, vivis & mortuis, in purgatorio nondum plene purgatis. Ita sonant verba Sess. 6. Cap. 2. apud CHEMNITIVM f. 460. Quare non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in CHRISTO, non-
dum*

dum ad plenum purgatis, rite juxta Apostolorum traditionem offertur. Et Can. 3. statuunt: Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis & gratiarum actionis, aut per nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium, vel soli prodesse sumentis, neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, poenis, satisfactionibus & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit. In Canone Missæ orat sacrificus: Offerimus tibi hoc sacrificium pro redemptione animarum, pro spe salutis & incolumitatis. Hanc oblationem placatus accipias, diesque nostros in pace tua disponas, atque ab aeterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari, in Missali Rom. fol. 270. Et tandem Canon ita concluditur: Hoc sacrificium, quod obtuli, sit tibi acceptabile, mihique & omnibus, pro quibus illud obtuli, sit, te miserante, propitiabile. In Missali Rom. Cap. de Ordine Missæ, alia est sacerdotis oratio: Suscipe sancte Pater omnipotens, aeternæ DEUS, hanc immaculatam hostiam, quam ego indignus famulus tuus offero tibi DEO meo vivo & vero, pro innumerabilibus peccatis & offensionibus, & negligentis meis, & pro omnibus circumstantibus; sed & pro omnibus fidelibus Christianis vivis atque defunctis, ut mihi & illis proficiat ad salutem in vitam æternam. Amen. (III) denique Pontificios asserere: neque vivis, neque mortuis per passionem CHRISTI obtingere remissionem peccatorum, nisi CHRISTUS denuo in sacrificio Missæ immoletur, itidem verissimum est. Quando nempe olim statuerunt THOMAS, AMBROS. CATHAR. VEGAS & TAPPERUS, CHRISTUM sua passione in ara crucis tantum satisfecisse pro peccato originis, Missam vero à DEO institutam esse, ut in ea fieret oblatio pro quotidianis delictis, mortalibus & venialibus, referentibus A. C. art. 3. abus. pag. 24. APOL. A. C. pag. 265. & SCHERZERO in Syst. pag. 211. quid hoc aliud est,

quam, ut plenariam peccatorum remissionem obtineat peccator, præter passionem CHRISTI requiri etiam sacrificium Missæ? In CONC. TRID. statuunt: *Per sacrificium Misæ incruentum non tantum cruentum illud, semel in ara crucis peractum, representari, ejusque memoriam in finem usque seculi permanere; sed etiam illius salutarem virtutem in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum, applicari*: apud CHEMNITIUM pag. 459. Et porro: *Cruentæ oblationis fructum per incruentam uberrime percipi*, fol. 460. His itaque verbis manifeste docent, novo quotidiano opus esse sacrificio CHRISTI, ut homines remissionem peccatorum obtineant. Quis vero, æqua animi trutina hæc omnia βδελύγματα ponderans, non intelligit, rectissime de Missa Pontificia judicasse Catechismum Reform. eam esse abnegationem unici sacrificii & passionis JESU CHRISTI? Minime quidem hoc admittunt Papistæ, dicentes, tantum abesse, ut satisfactioni CHRISTI per Missam quovis modo derogetur, ut potius illius fructus per hanc uberrime percipiatur, apud CHEMNITIUM fol. 460. Sed protestatio facta ipsi contraria est. Non hoc saltem est abnegare unicum sacrificium & passionem CHRISTI, si quis negat ipsam historiam passionis, aut ejus finem, nempe satisfactionem; vel, si utrumque concedit, non tamen sibi ad salutem eam vult applicare: Sed hoc etiam est abnegare, (α) quando unico sacrificio CHRISTI cruento non tantam virtutem & efficaciam tribuimus, quanta ei juxta scripturam competit; & (β) quando præter hoc unicum sacrificium cruentum & passionem CHRISTI aliud adhuc sacrificium fingimus, à quo idem fructus sit expectandus, gratia nempe DEI & remissio peccatorum. Jam, quod ad (α) attinet,
Scri-

Scriptura docet, cruenti sacrificii CHRISTI infinitam esse virtutem, valere illud pro omnibus hominibus, *1. Tim. IV. 10. 1. Job. II. 2.* & peccatis, tam originali, quam actualibus quibuscunque, *1. Job. I. 7.* & poenis, tam æternis, quam temporalibus, *Jesa. LIII. 4. 5. Matth. VIII. 17.* Pontificiorum vero Missa reuera finitam saltem virtutem sacrificio CHRISTI cruento relinquit, cum statuunt, CHRISTUM non satisfacisse pro peccatis actualibus, utpote pro quibus in Missa fiat oblatio. Sed accipe & hoc argumentum. Quod sacrificium repetitur, finitum est, *Ebr. X. 1. 11.* Atqui sacrificium CHRISTI cruentum in incruento Missatico ex Pontificiorum hypothesis repetitur. Ergo illud finitum est. Vides, Pontificiorum Missam detrahare virtuti passionis CHRISTI, ideoque vere esse abnegationem ejus. Quod ad (β) attinet, Scriptura docet: *CHRISTUM sacrificatum sanguine suo proprio semel ingressum esse in sancta, eoque aeternam redemptionem invenisse, Ebr. IX. 12. Semel sub consummationem seculorum, ad prostrationem peccati, per immolationem sui ipsius apparuisse, Ebr. IX. 26. Nos sanctificatos esse per oblationem corporis J. C. semel factam, Ebr. X. 10. Unica cruenta oblatione CHRISTUM perfectos effecisse in perpetuum eos, qui sanctificantur, ut itaque sæpius repetitis oblationibus incruentis pro iis sanctificandis non sit opus, v. 14.* Hoc certe, quod CHRISTUS non amplius debeat tanquam sacrificium propitiatorium immolari, DEOque offerri, ex Paulo clarissimum est, qui hoc ipso CHRISTUM opponit Pontifici V. T. cui quotidie necesse fuit sacrificare, easdemque sæpe offerre hostias, quod CHRISTUS, sacerdos in æternum consummatus, semel fecit: qui porro post unicum sacrificium cruentum CHRISTUM

dicit non amplius cœlo descendere, in altari manibus
 sacerdotis mactandum DEOqve offerendum; sed per-
 petuo sedere ad dextram DEI, id quod superest expe-
 ctantem, donec reddantur inimici ipsius scabellum
 pedum ejus. Vid. *Ebr. VII. 27. IX. 25. 27. 28. X. 12. 13. 14. 18.*
 At Pontificii non sunt contenti hoc unico sacrificio cru-
 ento, ad salutem hominum æternam promovendam;
 sed ei aliud adjungunt, nempe incruentum, quo
 CHRISTUS se ipsum, partim jam *ante passionem suam*, in
 S. Eucharistiæ & Missæ institutione, *propriis manibus* DEO
 Patri obtulisse, juxta CONC. TRID. apud CHEMNIT. fol.
 459. partim adhuc hodie in quotidianis missis, tanquam
 principalis sacerdos, manib9 sacrificuli se offerre dicitur.
 Vid. BECANUS *l. c. p. 301.* Atq; ex hoc sacrificio incruento
 eosdem expectant fructus, qui sunt sacrificii cruenti,
 nempe gratiam DEI, donum pœnitentiæ, remissionem
 peccatorum & pœnarum &c. Hinc enim vocant impe-
 tratorium & propitiatorium: quod tamen absurdis-
 simum est, ob *Ebr. IX. 22.* Ergone vero Missa vere est
 abnegatio unici sacrificii & passionis CHRISTI? Nihil
 juvat Pontificios, quod excipiant, per Missæ sacrificium
 non *acquiri* remissionem peccatorum, id quod sacrificii
 cruenti effectus sit, sed *applicari* saltem. Vid. BECANUS
l. c. pag. 322. Respondemus enim: Juxta Scripturam
 media applicandæ remissionis peccatorum ex parte
 DEI esse Verbum & legitimum usum Sacramentorum,
 ex parte hominis solam fidem: Scripturam unicum
 saltem agnoscere sacrificium propitiatorium, per quod
 homines gratiam DEI & remissionem peccatorum obti-
 nent. Quicumque ergo aliud fingit propitiatorium
 sacrificium, ad remissionem peccatorum obtinendam
 neces-

neces-

necessarium, (sive de cætero eam acquirat, sive applicet, perinde est.) ille injurius est in unicum sacrificium CHRISTI.

§. V.

Alterum Catechismi judicium est: *Missam abominandam esse idololatriam*. Probat inde, quod statuant Pontificii, CHRISTUM corporaliter esse sub specie panis & vini, & proinde in illis adorandum esse. Nostra quoque ecclesia, Missam idololatricum cultum esse, pronuntiat. Hinc in APOL. A. C. pag. 275. Missaticum sacrificium vocatur *cultus Baaliticus*. Et hæc altera causa est odii Pontificii in Catechismum. Ita enim in CONC. TRID. apud CHEMNITIUM fol. 384. statuunt: *Si quis dixerit, in sancto eucharistia sacramento CHRISTUM non esse adorandum, ejusque adoratores esse idololatrias, anathema sit.* Ut ergo hic quoque appareat, nullam Pontificiis fieri injuriam, videamus iterum (α) quæ Catechismus probationis loco adfert, vere defendi à Pontificiis; (β) consequentiam, inde deductam, omnino recte se habere. Primo itaque Catechismus probationis loco adfert, quod Pontificii statuant, CHRISTUM sub speciebus panis & vini corporaliter adesse. Phrasis hæc duplici modo intelligi potest. (1) enim vocab. *speciei* sumitur vel *logice*, quatenus *generi* opponitur, & notat substantiam ipsam panis & vini, in distinctione ad alias cibi & potus species. Germ. *effertes: Unter dieser Art Speise und Trancck / so da ist Brodt und Wein*; quemadmodum etiam dicimus *speciem hominis, speciem bruti, speciem lapidis, & Gen. I. omnia creata esse dicuntur secundum species suas: vel sumitur grammatice, quatenus ipsi substantiæ rei opponitur, & notat externam figuram, phantasma, accidentia*

dentia panis & vini, ipsa rerum substantia disparente
 & in nihilum abeunte. (2) Voc. *corporaliter* adhibetur
 vel de re & *substantiâ presente*, atq; de *organo manducationis*
 & *bibitionis*, ita, ut CHRISTUS substantiâ corporis &
 sanguinis sui sub pane & vino præsens sit, atq; ore
 corporis manducetur & bibatur: Qua ratione corpo-
 raliter adesse & sumi, idem erit, quod realiter, substan-
 tialiter adesse, & ore corporis sumi: vel adhibetur de
modo præsentiae & manducationis atq; bibitionis. Et
 hoc quidem iterum vel *salva manente substantia* symbo-
 lorum, ut sensus sit, substantiam CHRISTI sub & in
 vero integroq; pane & vino, per modum alius corporis
 naturalis & physici localiter, naturaliter, carnaliter
 præsentem esse, crassoq; carnali, naturali & Caper-
 naitico modo, una cum integro vero pane & vino man-
 ducari & bibi, ita, ut dentibus laceretur, in ventricu-
 lum dejiciatur, in chylum vertatur, &c. quem sensum
 nobis sine ratione affingunt Reformati: vel *destructa*
substantia panis & vini, ut sensus sit, substantiam panis &
 vini conversam & mutatam esse in substantiam C. &
 S. C. ideoq; præter accidentia & externam figuram
 nihil nisi ipsum C. & S. C. adesse & sumi. Si *priori* modo
 phrasî hæc intelligeretur, quemadmodum nostra eccle-
 sia vocab. *speciei & corporaliter* intelligit, male inde cate-
 chismus inferret idololatriam. Sed Pontificii *posteriori*
 sensu voces has accipiunt, statuentes, per consecratio-
 nem substantiam panis & vini mutatam esse in substan-
 tiam C. & S. C. ita, ut jam in S. C. non adsit amplius
 verus panis & verum vinum, sed externa saltem figura
 & accidentia, sub quibus C. & S. C. lateant & accipian-
 tur. Et hoc *Transubstantiationem* vocant. Ita CONCIL.
 TRID.

TRID. apud CHEMNITIVM, fol. 373. Quoniam CHRISTUS redemptor noster, corpus suum, id quod sub specie panis offererat, vere esse dicit, ideo persuasum semper in ecclesia DEI fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conversionem fieri totius substantia panis in substantiam corporis CHRISTI Domini nostri, & totius substantia vini in substantiam sanguinis ejus: quæ conversio convenienter & proprie à sancta catholica ecclesia transsubstantiatio est appellata. Item: Si quis dixerit, in sacrosancto eucharistia sacramento remanere substantiam panis & vini una cum corpore & sanguine Domini JESU CHRISTI, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantia panis in corpus, & totius substantia vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem catholica ecclesia aptissime transsubstantiationem appellat, anathema sit. Hinc fluunt ineptissimæ controversiæ de mure hostiam arrodente vel comedente, de sue eam devorante, de hostia in cloacam conjecta, de hostia venenata, de hostia in vermes conversa, de calice venenato, de vermibus venenosis in calice, de stercore calici immisso, ubi statuunt Pontificii, vel certe non possunt non statuere, hæc omnia ipsi C. & S. C. accidere. Vid. TRIBBECHOVIUS de Doctoribus Scholasticis, pag. 71. seq. HOLDERI Mus exenteratus, SCHERZERI Anti-Bellarmin. pag. 531. B. J. F. MAYERI nostri Disp. de Hostiis & Calice venenatis: denique controversia de hostia furto ablata, quod iterum ipsi CHRISTO accidere ut statuunt, necesse est. Vid. J. L. FABRICII Disp. de Sacramenti venerabilis miserabili eheu! casu, quod aliquoties furto ablatum præda factum fuit. Fluunt hinc portentosæ locutiones, Filium DEI in manibus sacerdotum, veluti in utero virginis, incarnari, CHRISTUM in eucharistia mediante

G

facer-

sacerdote creari. Quibus omnibus Scriptura evidentissime contradicit, quæ illud, quod nobis communicat (de voc. Κοινωνία significat. activa vid. Ebr. XIII. 16.) corpus CHRISTI, sacram scilicet hostiam, etiam post consecrationem, in ipsa fractione sive distributione, imo etiam post manducationem, panem vocat, non accidentia panis, 1. Cor. X. 16. 17. Conf. S. DEYLINGII *Obs. S. P. 1. obs. 42. p. 169.* Taceo alia argumenta, in scriptis Theologorum passim obvia. Jam porro Catechismus probationis loco adfert, quod Pontificii statuunt, CHRISTUM in speciebus panis & vini adorandum esse. Audiamus quid velit CONC. TRID. Apud CHEMNITIVM fol. 384. verba ita fluunt: Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes CHRISTI fideles, pro more in catholica ecclesia semper recepto, patrie cultum, qui vero DEO debetur, huic sanctissimo sacramento in veneratione exhibeant. Neque enim ideo minus est adorandum, quod fuerit à Domino, ut sumatur, institutum. Nam illum eundem DEUM presentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit: Et adorent eum omnes Angeli DEI; quem magi proci dentes adoraverunt, quem denique in Galilea ab Apostolis adoratum fuisse, Scriptura testatur. Et Can. 6. inquit: Si quis dixerit, in sancto eucharistie sacramento CHRISTUM, unigenitum DEI filium, non esse cultu patrie etiam externo adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate (in Festo corporis CHRISTI,) venerandum, neque in processionibus, secundum laudabilem & universalem ecclesie sanctæ ritum & consuetudinem, solenniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatrias, anathema sit. Non hoc saltem vult Concil. Trid. CHRISTUM in usu eucharistie à piis convivis adorandum esse. Id certe orthodoxorum nemo negat: Qui potius ex Job. V. 23. scimus,

scimus, CHRISTUM, DEUM & hominem, in actione Cœnæ vere & substantialiter præsentem, quoad humanam & divinam naturam in spiritu & veritate adorandum esse, quod eleganter explicat CHEMNITIUS fol. 385. 387. Hoc itaque non est, quod Pontificiis objicitur, sed aliud quid, sub verbis ambiguis Concilii latens, nempe, quod statuunt, *cultum hunc religiosum non tantum ad personam CHRISTI, sed ad ipsa etiam symbola dirigendum esse, & ad symbola terminari.* Hoc intelligit catechismus, quando dicit, Pontificios statuere, CHRISTUM sub speciebus panis & vini adorandum esse. Et hoc vere vult Concil. Trid. Dicit enim, *Sanctissimo Sacramento latriæ cultum, qui vero DEO debetur, exhibendum esse, & illi quidem Sacramento, quod fuit à Domino, ut sumatur, institutum.* Jam vero sanctissimum Sacramentum constat ex materia terrena & cœlesti. Utraque ergo adoranda est. Ipsa quoque symbola, panis & vinum, ut sumantur, à CHRISTO instituta sunt. Ergo ea ipsa quoque adoranda sunt. Diserte BELLARMINUS, *Cultu, inquit, latriæ per se & proprie CHRISTUS est adorandus. Eaque adoratio ad symbola etiam panis & vini pertinet, quatenus apprehenduntur ut quid unum cum CHRISTO, quem continent, apud SCHERZERUM l. c. pag. 567.* Confirmat hæc ipsum *Misale Romanum.* Hoc enim vel decies injungit sacerdoti, ut statim, prolatis verbis H. E. C. M. & H. E. S. M. *hostiam consecratam, sanguinem, calicem, sacramentum* (his enim verbis utitur,) non ipse tantum genuflexus adoret, sed populo quoque ostendat adoranda. Porro vult, ut in recitatione Orat. domin. sacerdos, *caput Sacramento inclinans, incipiat Pater noster, deinde vero stans, oculis ad sacramentum intentis, profectatur usque ad finem.* Ulterius mandat, ut stans

junctis manibus ante pectus, capite inclinato versus Sacramentum, dicat intelligibili voce: *Agnus DEI, qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Agnus DEI, qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Agnus DEI, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.* Denique & hoc vult, ut manibus junctis super altare positis, oculisque ad sacramentum intentis, inclinatus dicat secreto: *Domine JESU CHRISTE, qui dixisti Apostolis tuis, Pacem relinquo vobis, ne respicias peccata mea, sed fidem ecclesiae tuae: eamque secundum voluntatem tuam pacificare & coadunare digneris. Qui vivis & regnas DEUS per omnia secula seculorum. Amen.* Videmus ex haecenus adductis, Pontificios vere statuere, CHRISTUM corporaliter sub specie panis & vini, destructa nempe eorundem substantia, adesse, eumque ita religioso cultu adorandum esse sub speciebus panis & vini, ut ad ipsa quoque symbola hic cultus dirigatur. Imo, haec in ipsa Missae celebratione fieri, ea, quae ex Missali attulimus, abunde declarant. Judicet jam pius quisque, annon recte inde colligat Catechismus, *Missam esse execrabilem idololatriam.* Satis evidens est argum. Quia actione honor soli DEO summo proprius creaturae exhibetur, illa recte dicitur & est execrabilis idololatria. Atque actione Missae &c. Ergo. Major per se clara est. Minor ex haecenus dictis constat. Symbola eucharistica sunt creaturae. Honorem summo DEO proprium intelligunt Pontificii per adorationem & cultum latriae. Honor soli DEO proprius est invocatio per *Orationem Dominicam*, per precationem, *Agnus DEI, qui tollis &c.* & per ultimam illam, *Domine JESU CHRISTE &c.* Atque hunc symbolis exhiberi volunt & actu exhibent, quod clarissima Conc. Trid. & Missalis Romani verba adducta docent. Sed ecce aliam idololatriam in Missa, quam sequenti argu-
 mento

mento ostendemus. Quæ actione honor, soli CHRISTO Θεου ἰσὺς competens, creaturæ exhibetur, illa recte dicitur & est execrabilis idololatria. Atqui actione Missæ &c. Ergo. Major iterum sua luce radiat. Minorem ita probo. Implorare alicujus patrociniū, ut ipse pro nobis intercedere dignetur in cœlis, ut meritis & precibus suis nobis impetret in omnibus divinæ protectionis auxiliū, est honor soli CHRISTO Θεου ἰσὺς competens, juxta 1. Tim. II. 5. Ebr. IV. 15. 16. nulli creaturæ Jesa. LXIV. 16. Atqui hunc honorem Pontificii actione Missæ exhibent Sanctis. Ita enim CONC. TRID. apud CHEMNITIVM fol. 488. de Missis in honorem sanctorum, inquit: *Et quamvis in honorem & memoriam sanctorum nonnullas interdum missas ecclesia celebrare consueverit: non tamen illis sacrificium offerri docet, sed DEO soli, qui illos coronavit: unde nec sacerdos dicere solet: Offero tibi sacrificium Petre vel Paule; sed DEO de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris. Et Canone 5. Si quis dixerit, imposturam esse, Missas celebrare in honorem sanctorum, & pro illorum intercessione apud DEUM obtinenda, sicut ecclesia intendit, anathema sit. Sed in ipso Canone Missæ orat sacerdos, ut DEUS meritis & precibus sanctorum concedat, ut in omnibus divinæ protectionis auxilio muniamur, apud CHEMNITIVM, fol. 488. Quando itaque dicunt, in actione Missæ implorari patrociniū sanctorum, ut pro nobis intercedant, & DEUS in Missa rogatur, ut meritis & precibus sanctorum concedat &c. nonne sensus est Concilii, Sanctorum patrociniū implorari, ut merita sua DEO offerant, & propter ea precibus à DEO contendant, ut in omnibus divinæ protectionis auxilio muniamur. In Missali Romano alia adhuc precatōnis formula sacer-*

